ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NIAL FENNELLY
της 19ης Σεπτεμβρίου 1996 *

Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ανακύπτει το ζήτημα αν στους αποξηραμένους, αλατισμένους ιχθύς που παρασκευάζονται από το είδος Molva molva, γνωστό στα ελληνικά ως «μουρούνα», αλλά εισάγονται στην Ιταλία για να χρησιμοποιηθούν για το παραδοσιακό φαγητό baccalà, θα έπρεπε να εφαρμοστεί η αναστολή εισαγωγικών δασμών που ίσχυε προηγουμένως για τον αποξηραμένο, αλατισμένο βακαλάο. Το γένος Molva ανήκει στην ίδια οικογένεια με το γένος Gadus, τα μέλη του οποίου είναι αναμφισβήτητα οι βακαλάοι, δεδομένου ότι και τα δύο γένη ανήκουν στην οικογένεια των Gadidae. Εντούτοις, η Molva molva δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των ειδών που απαριθμούνται στον περί απαλλαγής από δασμούς κανονισμό μετά το 1981. Επικουρικώς, ζητείται από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί της εκ των υστέρων εισπράξεως μη καταβληθέντων δασμών.

Νομικό πλαίσιο

2. Η απόφαση του Συμβουλίου, της 13ης Φεβρουαρίου 1960, περί εγκρίσεως μέρους του πρώτου κοινού δασμολογίου (στο εξής: Κοινό Δασμολόγιο ή ΚΔ) όρισε την κλάση 03.02 του δασμολογίου ως εξής:

«Ιχθύες απλώς αλατισμένοι ή σε άρμη, αποξηραμένοι ή καπνιστοί:

Α. Αποξηραμένοι, αλατισμένοι ή σε άρμη:

Ι. Ολόκληροι, αποκεφαλισμένοι ή τεμαχισμένοι:

(...)

β) Βακαλάοι, συμπεριλαμβανομένων των stockfish και klippfish

γ) Λοιποί.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

II. Φιλέτα:

α) Βακαλάων, συμπεριλαμβανομένων των stockfish και klippfish

β) Λοιπά» [1]

Στον κατάλογο XL του Πρωτοκόλλου της Γενεύης της 16ης Ιουλίου 1962 [2], που προσαρτήθηκε στη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (στο εξής: ΓΣΔΕ), το δασμολόγιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητος περιελάμβανε, όσον αφορά την κλάση 03.02, τις περιγραφές που προπαρατέθηκαν ως προς τα σημεία που είναι κρίσιμα για την παρούσα υπόθεση. Οι ποσοστώσεις και τα ποσοστά των δασμών που εκτίθενται στον πίνακα XL περιελήφθησαν στον κανονισμό (ΕΟΚ) 950/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί του Κοινού Δασμολογίου [3]. Εντούτοις, στον κανονισμό αυτόν χρησιμοποιήθηκε μόνον ο όρος «βακαλάος», χωρίς αναφορά στα είδη stockfish και klippfish.

3. Οι τελωνειακοί δασμοί ανεστάλησαν όσον αφορά την εισαγωγή αποξηραμένων ή αλατισμένων βακαλάων και φιλέτων βακαλάων με το άρθρο 16 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2142/70 του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1970, περί κοινής οργανώσεως της αγοράς στον τομέα των προϊόντων αλιείας [4]. Η αναστολή αυτή επιβεβαιώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1/73 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972, περί τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 950/68 [5], και με το άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 100/76 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 1976, περί κοινής οργανώσεως της αγοράς στον τομέα των προϊόντων αλιείας [6].

4. Η 22η αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 3796/81 του Συμβουλίου, της 29ης Δεκεμβρίου 1981, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των προϊόντων αλιείας [7] (στο εξής: κανονισμός), ορίζει στο κρίσιμο σημείο τα εξής:

«είναι, εντούτοις, προς το συμφέρον της Κοινότητος να ανασταλεί εξ ολοκλήρου η εφαρμογή των δασμών του Κοινού Δασμολογίου για ορισμένα προϊόντα· (...) επιπλέον, λόγοι οικονομικής και κοινωνικής φύσεως δικαιολογούν τη διατήρηση του τρέχοντος εφοδιασμού με βασικά προϊόντα διατροφής, όπως ο αλατισμένος και αποξηραμένος βακαλάος, κατά τις παραδοσιακές συνθήκες».

Στην αιτιολογική αυτή σκέψη επαναλαμβάνονται τα κείμενα της 16ης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού 2142/70 και της 17ης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού

1 — JO 1960, 80, σ. 1537. Το δασμολόγιο αντιστοιχούσε ειδικά στον πίνακα Ζ, στο παράρτημα Ι της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά τον οποίο τα ποσοστά των δασμών έπρεπε να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγματεύσεως μεταξύ των κρατών μελών.

2 — Συλλογή των Συνθηκών των Ηνωμένων Εθνών, τόμος 440, σ. 1, και τόμος 441, σ. 1.

3 — ΟJ αγγλική ειδ. έκδ. 1968 (Ι), σ. 275.

4 — ΟJ αγγλική ειδ. έκδ. 1970 (ΙΙΙ), σ. 707.

5 — ΟJ 1973, L 1, σ. 1.

6 — ΕΕ ειδ. έκδ. 04/001, σ. 43.

7 — ΕΕ 1981, L 379, σ. 1.

100/76, με την προσθήκη των οικονομικής φύσεως λόγων στους *κοινωνικής* φύσεως λόγους που δικαιολογούσαν προηγουμένως την αναστολή των δασμών.

5. Το άρθρο 19 του κανονισμού τροποποιεί το Κοινό Δασμολόγιο σύμφωνα με το Παράρτημα VI του κανονισμού αυτού. Κατόπιν της τροποποιήσεως αυτής, η κλάση 03.02 του Δασμολογίου ορίζει τα εξής:

«Ιχθύες απεξηραμένοι, ηλατισμένοι ή εν άλμη. Ιχθύες καπνιστοί, έστω και εψημένοι προς ή κατά την διάρκεια του καπνίσματος:

Α. Απεξηραμένοι, ηλατισμένοι ή εν άλμη:

Ι. Ολόκληροι, αποκεφαλισμένοι ή τεμαχισμένοι:

(...)

β) Βακαλάοι (Gadus morhua [8] — Boreogadus saida — Gadus ogac)

(...)

ζ) Λοιποί

8 — Η κλασική ορθογραφία του πρώτου είδους είναι Gadus morhua. Η ορθογραφία αυτή θα χρησιμοποιηθεί στις παρούσες προτάσεις, εκτός από τις περιπτώσεις παραπομπών σε κείμενα στα οποία χρησιμοποιείται διαφορετική ορθογραφία.

ΙΙ. Φιλέτα:

α) Βακαλάων (Gadus morhua, Boreogadus saida, Gadus ogac)

(...)

δ) Λοιπά».

6. Η κλάση αυτή τροποποιήθηκε στη συνέχεια με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3759/87 του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 1987, περί της τροποποίησης του κανονισμού (ΕΟΚ) 3796/81 [9]. Η κλάση 0305 30 (σύμφωνα με το νέο εναρμονισμένο σύστημα κωδικοποιήσεως) περιλαμβάνει αποξηραμένα, αλατισμένα ή σε άλμη φιλέτα «μπακαλιάρων (Gadus morhua, Gadus ogac, Gadus macrocephalus) και ψαριών του είδους Boreogadus saida». Όσον αφορά τα ολόκληρα αποξηραμένα ψάρια, έστω και αλατισμένα, η κλάση 0305 51 διέπει τους «μπακαλιάρους (Gadus morhua, Gadus ogac, Gadus macrocephalus)», ενώ η κλάση 0305 59, «Άλλα», περιλαμβάνει «Ψάρια του είδους Boreogadus saida» [10].

9 — ΕΕ 1987, L 359, σ. 1.

10 — Έστω και με το τροποποιημένο αυτό σύστημα περιγραφής και κωδικοποιήσεως, τα είδη Gadus morhua, Gadus ogac και Boreogadus saida εξακολούθησαν να υπόκεινται σε κοινό δασμολογικό καθεστώς, που περιλαμβάνει απαλλαγή από δασμούς, εντός του ορίου ετήσιας δασμολογικής ποσοστώσεως, διαφορετικής από την ποσόστωση που ισχύει για τα αποξηραμένα ψάρια του είδους Gadus macrocephalus.

7. Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Οι δασμοί του Κοινού Δασμολογίου που ισχύουν για τα προϊόντα που περιλαμβάνονται στον παρακάτω πίνακα αναστέλλονται στο σύνολό τους:

Κλάση του Κοινού Δασμολογίου	Περιγραφή εμπορευμάτων
(...)	(...)
03.02 A I β)	Βακαλάοι
03.02 A II α)	Φιλέτα βακαλάων»

Το άρθρο αυτό περιλαμβάνει, στο κρίσιμο σημείο, το κείμενο του άρθρου 17 του κανονισμού 100/76 [11]. Η ολική αναστολή των δασμών έληξε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3655/84 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1984 [12], με ισχύ από 1ης Ιουλίου 1985.

8. Οι κανόνες για την ερμηνεία της ονοματολογίας του Κοινού Δασμολογίου (στο εξής: ερμηνευτικοί κανόνες), που ίσχυαν κατά την κρίσιμη για την παρούσα υπόθεση περίοδο, περιλαμβάνονται στον τίτλο Ι, Α, του πρώτου μέρους του Κοινού Δασμολογίου σε σειρά διαδοχικών κανονισμών του Συμβουλίου που τροποποιούν τον κανονισμό (ΕΟΚ) 950/68 [13]. Οι κανόνες αυτοί προβλέπουν στα κρίσιμα για την παρούσα υπόθεση σημεία τα εξής:

«Η ερμηνεία της ονοματολογίας του Κοινού Δασμολογίου διέπεται από τους παρακάτω γενικούς κανόνες:

1) Το κείμενο των τίτλων των τμημάτων, των κεφαλαίων ή των υποκεφαλαίων θεωρείται ότι έχει μόνον ενδεικτική αξία, δεδομένου ότι η δασμολογική κατάταξη καθορίζεται νόμιμα σύμφωνα με το κείμενο των κλάσεων και των σημειώσεων των τμημάτων ή των κεφαλαίων και σύμφωνα με τους παρακάτω κανόνες, εφόσον αυτοί δεν είναι αντίθετοι προς το κείμενο των εν λόγω κλάσεων και σημειώσεων.

(...)

3) Όταν τα εμπορεύματα πρέπει, εκ πρώτης όψεως, να καταταγούν σε δύο ή περισσότερες κλάσεις, σ' εφαρμογή του κανόνα 2 β), ή σε κάθε άλλη περίπτωση, η κατάταξη γίνεται σύμφωνα με τα παρακάτω:

11 — Παρατέθηκε στην υποσημείωση 6 ανωτέρω.

12 — ΕΕ 1984, L 340, σ. 1.

13 — Βλ. κανονισμό (ΕΟΚ) 3300/81 του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 1981 (ΕΕ 1981, L 335, σ. 1)· κανονισμό (ΕΟΚ) 3000/82 του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1982 (ΕΕ 1982, L 318, σ. 1)· κανονισμό (ΕΟΚ) 3333/83 του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 1983 (ΕΕ 1983, L 313, σ. 1)· κανονισμό (ΕΟΚ) 3400/84 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1984 (ΕΕ 1984, L 320, σ. 1). Στις παρατηρήσεις της η εφεσίβλητη παραθέτει πανομοιότυπους αλλά διαφορετικά αριθμημένους κανόνες, χωρίς παραπομπή, οι οποίοι έχουν προφανώς ληφθεί από μεταγενέστερο κείμενο που περιλαμβάνεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, περί της δασμολογικής και στατιστικής ονοματολογίας και του Κοινού Δασμολογίου (ΕΕ 1987, L 256, σ. 1).

α) Η περισσότερο εξειδικευμένη κλάση πρέπει να έχει προτεραιότητα έναντι των κλάσεων με γενικότερο περιεχόμενο.

(...)

4) Τα εμπορεύματα που δεν υπάγονται σε καμιά κλάση του δασμολογίου, πρέπει να κατατάσσονται στην κλάση που αναφέρεται στα περισσότερο ανάλογα είδη.

5) Οι παραπάνω κανόνες εφαρμόζονται επίσης αναλογικά (mutatis mutandis) για να προσδιοριστεί, μέσα στην ίδια κλάση, η διάκριση που πρέπει να εφαρμοστεί.»

9. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1979, περί της «εκ των υστέρων» εισπράξεως εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν κατέστησαν απαιτητοί από τον φορολογούμενο, για εμπορεύματα που [διασαφήθηκαν] σε τελωνειακό καθεστώς συνεπαγόμενο την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών [14] (στο εξής: κανονισμός περί εισπράξεως), ορίζει τα εξής:

«Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να μην προβαίνουν σε ενέργειες εισπράξεως "εκ των υστέρων" ποσού εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν καταβλήθηκε συνεπεία λάθους αυτών των ιδίων των αρμόδιων αρχών που λογικά δεν ηδύνατο να ανακαλυφθεί από τον φορολογούμενο ο οποίος, από μέρους του, ενήργησε καλοπίστως και τήρησε όλες τις διατάξεις που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία, όσον αφορά την κατάθεση της τελωνειακής διασαφήσεως.

Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι δυνατό να γίνει εφαρμογή του πρώτου εδαφίου προσδιορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις εφαρμογής που θεσπίζονται κατά τη διαδικασία του άρθρου 10».

Πραγματικό και διαδικαστικό πλαίσιο

10. Η Foods Import Srl (στο εξής: εφεσίβλητη) είναι οικογενειακή επιχείρηση η οποία ειδικεύεται στην εισαγωγή στην Ιταλία διατηρημένων ιχθύων, τους οποίους περιγράφει ως klippfish ή baccalà. Ο klippfish παρασκευάζεται από αλατισμένο βακαλάο· μπορεί επίσης να αποξηρανθεί με έκθεση στον αέρα [15]. Ο υπό κρίση αποξηραμένος, αλατισμένος ιχθύς ήταν μουρούνα (Molva molva). Κατά την προφορική διαδικασία η εφεσίβλητη της κύριας δίκης ισχυρίστηκε ότι ανέφερε ρητώς το γεγονός αυτό στα τελωνειακά έγγραφα όσον αφορά τις 46 παρτίδες εμπορευμάτων που εισήχθησαν από τη Νορβηγία, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως. Σε

14 — ΕΕ ειδ. έκδ. 02/007, σ. 254.

15 — Το stockfish παρασκευάζεται από αποξηραμένο στον αέρα βακαλάο χωρίς προσθήκη άλατος.

όλες τις περιπτώσεις δόθηκε άδεια εισαγωγής των ιχθύων χωρίς καταβολή δασμών. Συγκεκριμένα, η εφεσίβλητη ισχυρίζεται ότι ο klippfish απαλλασσόταν ανέκαθεν από δασμούς. Στις 23 Απριλίου 1985, το τελωνείο του San Benedetto del Tronto πληροφόρησε την εφεσίβλητη περί της ενάρξεως διαδικασίας επανεξετάσεως των δασμών που όφειλε για εισαγωγές που είχε πραγματοποιήσει από τη Νορβηγία μεταξύ του Ιουνίου 1982 και του Απριλίου 1985. Στις 15 Μαΐου 1985, το τελωνείο αυτό ζήτησε την καταβολή 508 260 820 ιταλικών λιρών (LIT) ως εισαγωγικούς δασμούς και πρόστιμα ύψους 4 046 331 800 LIT λόγω αποφυγής καταβολής των δασμών και 80 925 900 LIT λόγω φοροδιαφυγής, με το αιτιολογικό ότι ο κανονισμός είχε περιορίσει την αναστολή των δασμών όσον αφορά τον αποξηραμένο βακαλάο και τα φιλέτα βακαλάου στα είδη που περιλαμβάνονται στη διάκριση 03.02 A I β' και II α' του Δασμολογίου, ήτοι στα είδη Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac.

11. Κατόπιν ανεπιτυχούς προσφυγής στο Τελωνείο της Ρώμης, η εφεσίβλητη άσκησε αγωγή κατά του Ministero delle Finanze dello Stato (στο εξής: εφεσείον) ενώπιον του Tribunale civile e penale di Ancona. Το δικαστήριο αυτό έκρινε, στηριζόμενο στις διατάξεις της ΓΣΔΕ και ειδικότερα του καταλόγου XXVII που εγκρίθηκε με το Πρωτόκολλο του Annecy της 10ης Οκτωβρίου 1949 [16], ότι η εφεσίβλητη δεν όφειλε τους δασμούς. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει την υποχρέωση που ανέλαβε η Ιταλία να προβεί σε ολική αναστολή των τελωνειακών δασμών για τους αλατισμένους, αποξηραμένους και καπνιστούς ιχθύς: βακαλάο και παρεμφερείς ιχθύς (haddock, klippfisch, stockfish).

16 — Συλλογή των Συνθηκών των Ηνωμένων Εθνών, τόμος 62, σ. 122.

12. Το εφεσείον άσκησε έφεση ενώπιον του Corte d' appello (Εφετείο) di Ancona (στο εξής: εθνικό δικαστήριο), το οποίο, με διάταξη της 19ης Οκτωβρίου 1994, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΚ, τα ακόλουθα ερωτήματα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«1) Είναι περιοριστική ή απλώς ενδεικτική η απαρίθμηση που περιέχεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 3796/81 του Συμβουλίου, της 29ης Δεκεμβρίου 1981, όπου, στο παράρτημα VI, το οποίο αντιστοιχεί στο κεφάλαιο 3 του δασμολογίου, αναφέρονται, στη διάκριση 03.02 A I, οι βακαλάοι και, στη διάκριση 03.02 A II, τα φιλέτα βακαλάων, με ειδικότερη αναφορά και στις δύο περιπτώσεις των Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac, απαρίθμηση που επαναλαμβάνεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 3333/83 του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 1983, και εμπίπτει, επομένως, στην ανωτέρω απαρίθμηση ο βακαλάος του οποίου η επιστημονική ονομασία είναι Molva;

2) Σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο κρίνει ότι η απαρίθμηση αυτή είναι περιοριστική: εφαρμόζεται το άρθρο 20 του κανονισμού 3796/81 του Συμβουλίου, το οποίο προβλέπει την αναστολή των δασμών μόνο στα τρία είδη βακαλάου που αναφέρονται στο σημείο 1 (Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac) και όχι και στα άλλα είδη, όπως είναι το είδος Molva [17];

17 — Ο όρος Molva, χωρίς περαιτέρω χαρακτηρισμούς, αναφέρεται σε γένος και οι όροι Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac αναφέρονται σε είδη μάλλον παρά σε υποείδη.

3) Ασχέτως της απαντήσεως στα ανωτέρω ερωτήματα: πρέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79, της 24ης Ιουλίου 1979, το οποίο προβλέπει το δικαίωμα του οφειλέτη να αντιτάσσεται στην εκ των υστέρων είσπραξη (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, Foto-Frost, Συλλογή 1987, σ. 4199), να εφαρμοστεί και στην προκειμένη περίπτωση, κατά την οποία οι δασμοί δεν εισπράχθηκαν λόγω της παραλείψεως του τελωνείου, ενώ ο καθ' υπόθεση οφειλέτης είχε τηρήσει όλες τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας περί τελωνειακής διασαφήσεως;»

Παρατηρήσεις

13. Γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις υπέβαλαν η εφεσίβλητη, η Ιταλική Δημοκρατία και η Επιτροπή.

Ανάλυση

Το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

14. Ενδείκνυται η από κοινού εξέταση του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος, εφόσον και τα δύο αφορούν το βασικό ζήτημα κατά πόσον η εφεσίβλητη έπρεπε να είχε καταβάλει δασμούς κατά τη στιγμή του εκτελωνισμού.

15. Παρατηρώ, πρώτον, ότι υπάρχει ευρεία συναίνεση όσον αφορά το ιχθυολογικό πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως. Όλα τα μνημονευόμενα είδη ιχθύων ανήκουν σε μια οικογένεια, των Gadidae, καίτοι, όπως θα καταδειχθεί, δεν ανήκουν στην ίδια υποοικογένεια ή γένος. Όπως ισχυρίστηκε η Επιτροπή και επιβεβαιώθηκε από πολυάριθμα κείμενα περί ιχθυολογίας που προσκόμισαν τόσον η Επιτροπή όσον και η εφεσίβλητη, τα είδη ιχθύων που απαριθμούνται στην επίμαχη δασμολογική διάκριση διαφέρουν ως προς την εμφάνιση και τη γεωγραφική κατανομή. Εντούτοις, μερικά από τα πλέον σημαντικά διαγνωστικά χαρακτηριστικά είναι εσωτερικά, από τις παρατηρήσεις δε της εφεσίβλητης και από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι αποξηραμένα, αλατισμένα φιλέτα των διαφορετικών αυτών ειδών μπορούν να διακριθούν μεταξύ τους μόνο κατόπιν τεμαχισμού από ειδικούς, με τη χρήση φωτογραφιών που έχουν ληφθεί με ακτίνες Χ ή με άλλους επιστημονικούς ελέγχους [18]. Τα βασικά είδη που μνημονεύονται είναι ο Gadus morhua (βακαλάος, ή βακαλάος του Ατλαντικού)· ο Gadus ogac (βακαλάος της Γροιλανδίας)· και ο Gadus macrocephalus (βακαλάος του Ειρηνικού). Καθένα από τα είδη αυτά ανήκει στο γένος Gadus, το οποίο περιγράφεται ως «αυθεντικός βακαλάος» [19]. Δεύτε-

18 — D. M. Cohen, T. Inada, T. Iwamoto & N. Scialabba: *FAO Species Catalogue*, τόμος 10, *Cadiform Fishes of the World* (FAO, Ρώμη, 1990), σ. 7.

19 — Ibid., σ. 4.

ρον, ο Boreogadus saida (βορεομπακαλιάρος) ανήκει μεν στο γένος Boreogadus, αλλά ανήκει επίσης, μαζί με τον Gadus, στην υποοικογένεια Gadinae. Τρίτον, η Molva molva (μουρούνα) ανήκει στο γένος Molva και στη χωριστή υποοικογένεια Lotinae [20].

16. Η εφεσίβλητη ισχυρίζεται ότι, για δασμολογικούς σκοπούς, ο όρος «βακαλάος» θα πρέπει να ερμηνευθεί ευρέως, ώστε να περιλάβει όλους τους ιχθύς της οικογένειας των Gadidae, από τους οποίους ο Gadus morhua είναι απλώς ο πλέον γνωστός· διατείνεται ότι αυτή ήταν η έννοια του όρου στην πράξη πριν από την υιοθέτηση της σχετικής τροποποιήσεως του Κοινού Δασμολογίου το 1981 και για ορισμένο χρόνο μετά την τροποποίηση αυτή. Προς στήριξη της ερμηνείας αυτής, η εφεσίβλητη υπογραμμίζει ότι η πρακτική που ακολουθείται στα κοινοτικά κείμενα ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά την ονομασία των ιχθύων, καθόσον ενίοτε γίνεται μνεία απλώς του βακαλάου [21], ενίοτε ο όρος βακαλάος χαρακτηρίζεται από τη χρήση μόνον της επιστημονικής ονομασίας Gadus morhua και μερικές φορές παρατίθεται σειρά επιστημονικών ονομασιών, όπως οι τρεις ονομασίες που χρησιμοποιούνται στον κανονισμό, καθώς και η ονομασία Gadus macrocephalus. Από την ένταξη του είδους Boreogadus saida στην επίμαχη διάκριση στον κανονισμό προκύπτει ότι ο όρος «βακαλάος» δεν προοριζόταν να χρησιμοποιηθεί μόνο για το γένος Gadus, καθόσον ανήκει στο διαφορετικό γένος Boreogadus· ο διαφορετικός χαρακτήρας του αναγνωρίστηκε με την αναθεωρημένη κλάση στον προπαρατεθέντα κανονισμό 3759/87. Περαιτέρω, δεν προβλήθηκε κανένας λόγος για την τροποποίηση, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπήρχε πρόθεση μεταβολής του προϋφισταμένου καθεστώτος. Επομένως, η απαρίθμηση των ειδών στη σχετική κλάση του δασμολογίου θα πρέπει να θεωρηθεί ως απλώς ενδεικτική.

17. Όσον αφορά ειδικότερα το επίμαχο προϊόν, η εφεσίβλητη ισχυρίζεται ότι το klippfish (baccalà) παρασκευαζόταν προ πολλού από τη μουρούνα, καθώς και από ορισμένους άλλους ιχθύς της οικογένειας των Gadidae — κυρίως τον βακαλάο (υπό την στενότερη έννοια του Gadus morhua), τον σαλούβαρδο (Phycis phycis) και τον μπρόσμιο (Brosme brosme) [22]. Την ποιότητά του προσδιορίζουν μάλλον παράγοντες όπως η ηλικία και οι διαστάσεις του χρησιμοποιουμένου ιχθύος παρά το συγκεκριμένο είδος. Η εφεσίβλητη υποστηρίζει ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα προϊόντα πρέπει να διαφοροποιούνται δασμολογικώς σύμφωνα με τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά τους, τα οποία πρέπει να μπορούν να εξακριβωθούν κατά την εξέτασή τους από τις τελωνειακές αρχές. Η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται, κατά την εφεσίβλητη, ενόψει της δυσκολίας διακρίσεως μεταξύ αποξηραμένων, αλατισμένων φιλέτων των διαφορετικών αυτών ειδών.

18. Η εφεσίβλητη αμφισβητεί επίσης τον νόμιμο χαρακτήρα της επιβολής δασμού σε είδος βακαλάου όπως η Molva molva, η

20 — Βλ. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: *Multilingual Illustrated Dictionary of Aquatic Animals and Plants* (Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο, 1993), σ. 109 έως 114.

21 — Βλ., για παράδειγμα, τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3583/86 της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 1986, περί παύσεως της αλιείας του βακαλάου από πλοία με σημαία του Ηνωμένου Βασιλείου (ΕΕ 1986, L 332, σ. 6).

22 — Τα δύο τελευταία είδη ανήκουν στις υποοικογένειες των Phycinae και Lotinae, αντιστοίχως.

οποία επιβολή, κατά την άποψή της, αντιβαίνει προς το άρθρο ΙΙ, παράγραφος 1, στοιχείο β', της ΓΣΔΕ, συνεπάγεται διακρίσεις μεταξύ πανομοιοτύπων προϊόντων (ήτοι των αποξηραμένων, αλατισμένων ιχθύων των τριών αυτών ειδών που απαριθμούνται στην επίμαχη δασμολογική διάκριση) και συνιστά κατάχρηση εξουσίας στο μέτρο που αποτελεί προσπάθεια επιτεύξεως ανταλλάγματος στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων με τρίτες χώρες στον τομέα της αλιείας (σκοπός ο οποίος μνημονεύεται στη γνωμοδότηση της οικονομικής και κοινωνικής επιτροπής επί της προτάσεως τροποποιήσεως του κανονισμού του 1984, η οποία κατέληξε στην αναστολή των δασμών) [23].

19. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η Molva molva ουδέποτε θα έπρεπε να θεωρηθεί ως βακαλάος (Gadus), λόγω των διαφορετικών μορφολογικών και οργανοληπτικών χαρακτηριστικών της (μακρύτερο, λεπτότερο σώμα και διαφορετική κατανομή των πτερυγίων), της κατώτερης ποιότητας του κρέατός της, της διαφορετικής γεωγραφικής κατανομής (Μεσόγειος θάλασσα, θάλασσες στα ανοικτά της Ιβηρικής Χερσονήσου και της δυτικής Γαλλίας, καθώς και βορειότερες θάλασσες στις οποίες περιορίζονται τα άλλα είδη) και της εντάξεώς της σε διαφορετική υποοικογένεια (μάλλον στην οικογένεια των Lotinae παρά στην οικογένεια των Gadinae). Η απαρίθμηση των ειδών υιοθετήθηκε το 1981, προκειμένου να διευκρινιστεί περαιτέρω η σχετική κλάση του δασμολογίου παρά να τροποποιηθεί το πεδίο εφαρμογής της. Η Ιταλία προσθέτει ότι στην κλάση 03.01 του Κοινού Δασμολογίου που αφορά τους νωπούς, διατηρημένους με απλή ψύξη και κατεψυγμένους ιχθύς, που περιλαμβάνεται επίσης στο παράρτημα VI του κανονισμού, ο «βακαλάος (Gadus morhua, Boreogadus saida, Gadus ogac)» καταλαμβάνει τη διάκριση Β Ι θ', ενώ η «μουρούνα (Molva spp.)» κατατάσσεται στη διαφορετική διάκριση Β Ι μ'.

20. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε, απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου, ότι η κλάση τροποποιήθηκε διότι ο αυθεντικός, παραδοσιακός baccalà, παρασκευαζόταν μόνο βάσει των απαριθμουμένων ειδών και ότι η αποξηραμένη, αλατισμένη μουρούνα ήταν απλώς και μόνον υποκατάστατο του baccalà· κατά συνέπεια, δεν χρειάστηκε να γίνει ρητή μνεία της τροποποιήσεως στην αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, όπου γίνεται λόγος μόνο για «τρέχοντα εφοδιασμό με (...) αλατισμένο και αποξηραμένο βακαλάο κατά τις παραδοσιακές συνθήκες». Όταν, κατά την προφορική διαδικασία, ρωτήθηκε για το αν, στο παρόν στάδιο, περιλαμβάνεται ο Boreogadus saida και αποκλείεται ο Gadus macrocephalus και για την περαιτέρω τροποποίηση της κλάσεως το 1987, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής είπε ότι η τελευταία αυτή τροποποίηση συνιστούσε περαιτέρω επιστημονική διευκρίνιση, αλλά δεν αναιρούσε τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι ο αυθεντικός baccalà ή klippfish μπορεί να παρασκευασθεί μόνον από τα εν λόγω είδη της υποοικογένειας των Gadinae.

21. Τόσο η Επιτροπή όσο και η Ιταλία ισχυρίζονται ότι η ένταξη των επιστημονικών ονομασιών στην υπό εξέταση διάκριση του ΚΔ έχει ως συνέπεια τον περιορισμό της εν λόγω διακρίσεως στα συγκεκριμένα αυτά είδη βακαλάου. Εφόσον η ερμηνεία αυτή συνάδει προς τους ερμηνευτικούς κανόνες 1 και 5, παρέλκει η εξέταση των

23 — ΕΕ 1985, C 44, σ. 5· η γνωμοδότηση προηγήθηκε του προπαρατεθέντος κανονισμού 3655/84.

λοιπών κανόνων. Εάν υπήρχε η πρόθεση να παραμείνει ανοικτή η κατηγορία «βακαλάος», θα έπρεπε να προηγούνται των παρατεθεισών επιστημονικών ονομασιών όροι όπως «του είδους», ή να έπεται η συντομογραφία «spp.».

22. Η εφεσίβλητη θεωρεί ότι, έστω και αν υπήρχε η πρόθεση εξαντλητικής απαριθμήσεως των υπό κρίση ειδών, θα έπρεπε να εφαρμοστούν οι ερμηνευτικοί κανόνες 3 α' ή 4, προκειμένου να περιληφθεί η Molva molva μάλλον στην ειδικότερη κατηγορία «βακαλάος», παρά στη γενικότερη «λοιποί» ή, επικουρικώς, διότι απ' όλες τις εκτεθείσες κατηγορίες, η Molva molva «προσιδιάζει περισσότερο» στον «βακαλάο». Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υποστήριξε ότι ο ερμηνευτικός κανόνας 3 α' εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα εμπορεύματα φαίνονται εκ πρώτης όψεως κατατάξιμα σε δύο ή περισσότερες κλάσεις του ΚΔ, ενώ ο κανόνας 4 αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες τα εμπορεύματα δεν υπάγονται εκ πρώτης όψεως σε καμία δασμολογική κλάση. Η Επιτροπή διατείνεται ότι κανένας από τους κανόνες αυτούς δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση περίπτωση, διότι η αποξηραμένη, αλατισμένη μουρούνα και τα φιλέτα μουρούνας ανήκουν στην κατηγορία «λοιπά» της δασμολογικής διάκρισης 03.02 A I και II.

23. Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν έχει υποβληθεί κανένα προδικαστικό ερώτημα για το κύρος του κανονισμού ή για το αν αυτός συμβιβάζεται προς τη ΓΣΔΕ. Η Επιτροπή και η Ιταλία υποστηρίζουν ότι η απαρίθμηση των προϊόντων του άρθρου 20 του κανονισμού, το οποίο μνημονεύει απλώς τον «βακαλάο» στη διάκριση 03.02 A I β' και II α', πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με το περιεχόμενο της διακρίσεως αυτής στο ΚΔ· επομένως, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιορίζεται στα τρία απαριθμούμενα είδη, εφόσον ο όρος «βακαλάος» χωρίς χαρακτηρισμούς είναι απλώς ενδεικτικός. Η εφεσίβλητη δεν διατύπωσε παρατηρήσεις ως προς τη διαφορά του κειμένου μεταξύ του άρθρου 20 και του παραρτήματος VI του κανονισμού.

24. Θα εξετάσω κατ' αρχάς τους στηριζόμενους στη ΓΣΔΕ ισχυρισμούς της εφεσίβλητης. Δε νομίζω ότι ευσταθούν. Πρώτον, όπως παρατήρησε η Επιτροπή, τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο αφορούν μόνο την ερμηνεία και όχι το κύρος των επίδικων κοινοτικών μέτρων. Δεύτερον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι πολίτες της Κοινότητας ή τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλεστούν τις διατάξεις της ΓΣΔΕ, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο για την παρούσα υπόθεση χρόνο, λόγω της μεγάλης ελαστικότητάς τους, προκειμένου να προσβάλουν την νομιμότητα κοινοτικής πράξεως [24]. Τρίτον, το πρωτόκολλο της ΓΣΔΕ, που υιοθετήθηκε στις 16 Ιουλίου 1962 κατόπιν της διασκέψεως περί του δασμολογίου του 1960/61 [25], περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την αναδιαπραγμάτευση των υφισταμένων παραχωρήσεων μετά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Στον κατάλογο XXVII, που προσαρτήθηκε στη ΓΣΔΕ με το πρωτόκολλο, η Ιταλία απέσυρε (πλην ορισμένων ασήμαντων εξαιρέσεων) τις παραχωρήσεις που

24 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1972 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων 21/72 έως 24/72, International Fruit Company κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 279)· απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994 επί της υποθέσεως C-280/93, Γερμανία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1994, σ. I-4973). Για επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ του ενδεχόμενου άμεσου αποτελέσματος της ΓΣΔΕ σύμφωνα με την τροποποίησή της το 1994 με τη Συμφωνία του Μαρακές που θεσπίζει τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, βλ. P. Lee και B. Kennedy: «The WTO — will it bite in Europe? The potential direct effect of GATT 1994 in European Community law» (1996) 30, 1, *Journal of World Trade* 67.

25 — Προπαρατεθέν στην υποσημείωση 2 ανωτέρω.

είχαν προβλεφθεί προηγουμένως στον κατάλογο αυτό, οι οποίες αντικαταστάθηκαν με τις παραχωρήσεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο XL της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Επομένως, ακόμη και αν μπορεί νομίμως να γίνει επίκληση των διατάξεων της ΓΣΔΕ ως κατευθυντηρίων γραμμών για την ερμηνεία κοινοτικών πράξεων που διέπουν τον ίδιο τομέα [26], οι διατάξεις της ΓΣΔΕ, στις οποίες στηρίζεται η εφεσίβλητη, έχουν αντικατασταθεί προ πολλού. Εν πάση περιπτώσει, ούτε οι ανωτέρω μνημονευθείσες διατάξεις της ΓΣΔΕ, που ισχύουν μετά το 1962, όσον αφορά τον «βακαλάο, συμπεριλαμβανομένων του stockfish και του klippfish», είναι μονοσήμαντες, λαμβανομένων υπόψη των ισχυρισμών της Επιτροπής σχετικά με τα συστατικά του «αυθεντικού» klippfish ή baccalà, οπότε η συμβολή τους στην επίλυση του παρόντος ερμηνευτικού προβλήματος είναι μικρή.

μόσει τις διατάξεις αυτές υπέρ της εφεσίβλητης, έστω και μετά την τροποποίηση του κοινοτικού καθεστώτος το 1981. Η Ιταλία δεν έχει λάβει θέση ως προς το ζήτημα αν, κατ' αυτήν, ο κανονισμός τροποποιεί την υφισταμένη κατάσταση στο κοινοτικό δίκαιο καίτοι η εφεσίβλητη ισχυρίζεται ότι οι τελωνειακές αρχές δικαιολόγησαν τη διαδικασία της επανεξετάσεως των δασμών αναφερόμενες σε πραγματείες περί ιχθυολογίας που ανακαλύφθηκαν τελευταίως. Αρχικώς η Επιτροπή ισχυρίστηκε εξάλλου ότι ο κανονισμός επέφερε τροποποίηση, αλλά μετέβαλε άποψη κατά την προφορική διαδικασία. Ισχυρίζεται τώρα ότι, κατά την ορθή ερμηνεία, ούτε ο όρος «βακαλάος» όπως εμφανιζόταν, χωρίς άλλη διευκρίνιση, στην προ του 1981 έκδοση του ΚΔ ούτε η αναστολή δασμών περιέλαβαν ποτέ τη μουρούνα.

25. Το γεγονός ότι η μουρούνα (Molva molva), που η εφεσίβλητη εισήγαγε ως klippfish ή baccalà, απαλλασσόταν ανέκαθεν από δασμούς οφείλεται κατά κάποιον τρόπο στη συνεχή εφαρμογή εντός της Ιταλίας των ανωτέρω μνημονευθεισών στις παραγράφους 11 και 24 προηγουμένων συμφωνιών του Annecy που είχαν συναφθεί βάσει της ΓΣΔΕ. Πάντως, το Tribunale civile e penale di Ancona φάνηκε πρόθυμο να εφαρ-

26. Δεν ζητείται από το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση να ερμηνεύσει οριστικά είτε το προ του 1981 είτε το μετά το 1987 ισχύον δασμολόγιο. Είναι παγκοίνως γνωστό ότι ενδέχεται να υπάρχουν ασυνέπειες όσον αφορά τις συνήθεις ονομασίες των ιχθύων και μία μεμονωμένη λέξη μπορεί να έχει ευρεία ή στενή έννοια ανάλογα με τη γλώσσα ή τη χώρα ή ακόμα το ειδικό πλαίσιο εντός του οποίου απαντά. Ενώ απαιτείται μεγαλύτερη ακρίβεια σε ζητήματα δασμολογικής κατατάξεως, ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές η χρήση των όρων δεν είναι απολύτως συνεπής. Έτσι, ενώ ο όρος «βακαλάος» μπορεί ενίοτε να περιορίζεται μόνο στο γένος Gadus, ή ακόμη μόνο στο είδος Gadus morhua, έχει χρησιμοποιηθεί ορισμένες φορές, όπως στην περίπτωση του Boreogadus saida, για να περιλάβει άλλα είδη της υποοικογένειας των Gadinae. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν φαίνεται να έχει

26 — Ενώ η απόφαση της 22ας Ιουνίου 1989 επί της υποθέσεως 70/87, Fediol κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 1781), αφορούσε κοινοτική πράξη η οποία αναφερόταν ρητώς σε εμπορικές πρακτικές «οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με το διεθνές δίκαιο ή με γενικώς παραδεδεγμένους κανόνες», μπορεί να γίνει επίκληση ορισμένων αποσπασμάτων των σκέψεων 19 έως 21 της αποφάσεως του Δικαστηρίου προκειμένου να υποστηριχθεί ότι υφίσταται αρχή γενικής εφαρμογής κατά την οποία η ερμηνεία πρέπει να συνάδει προς τις διεθνείς υποχρεώσεις της Κοινότητας βάσει συμφωνίας η οποία δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα, όπως η ΓΣΔΕ.

σημασία και, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι αναγκαίο να οριστεί με ακρίβεια το αντικειμενικό εύρος της έννοιας βακαλάος [27]. Είμαι εντούτοις πεπεισμένος ότι η Molva molva ή κοινώς μουρούνα, από απόψεως τόσο επιστημονικής κατατάξεως όσο και συνήθους χρήσεως, δεν εμπίπτει στην έννοια του όρου «βακαλάος». Το Δικαστήριο έχει λάβει λεπτομερή πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τους όρους που χρησιμοποιούνται σε διάφορες γλώσσες. Νομίζω ότι η ονομασία μουρούνα διακρίνει σαφώς το είδος αυτό από άλλα είδη ιχθύων και, ειδικότερα, ότι δεν καλύπτει ουσιαστικά οποιοδήποτε είδος βακαλάου.

27. Η διάκριση 03.02 Α Ι β' και ΙΙ α' του ΚΔ, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό, είναι σαφής: εφαρμόζεται μόνο στα τρία μνημονευόμενα είδη, Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac. Η τροποποίηση του 1987 απέκλεισε τον Boreogadus saida από τη γενική κατηγορία «βακαλάος» (που στο εξής περιορίζεται σε όσα ανήκουν στο γένος Gadus), αλλά εξακολούθησε να συνδέει το είδος αυτό με τον Gadus morhua και τον Gadus ogac με την κατάταξη σε ενιαία δασμολογική κλάση και την υπαγωγή σε ενιαίο δασμολογικό καθεστώς. Έτσι, σε καμία περίπτωση η δασμολογική κλάση δεν εκτείνεται πέραν της υποοικογένειας των Gadinae. Περαιτέρω, μόνον ένα από τα τρία είδη που απαριθμούνταν το 1981 δεν ανήκει στο γένος Gadus ή «αυθεντικός βακαλάος». Είδη τα οποία ενδεχομένως, σε διαφορετικά πλαίσια, θεωρούνται ως βακαλάοι υποβιβάζονται επομένως στην κλάση που προορίζεται για τους «λοιπούς» ιχθύς. Την άποψή μου αυτή επιβεβαιώνει η έλλειψη οποιασδήποτε προσδιοριστικής ενδείξεως στην απαρίθμηση, όπως της ενδείξεως «spp.» [28].

28. Δέχομαι επίσης την ανωτέρω εκτεθείσα άποψη της Επιτροπής, ότι οι ερμηνευτικοί κανόνες 3 α' και 4 δεν έχουν εφαρμογή στο υπό κρίση ερμηνευτικό πρόβλημα. Εφόσον η κλάση 03.02 Α, εκ πρώτης όψεως, δεν περιλαμβάνει το είδος Molva molva και, επομένως, το κατατάσσει στη διάκριση «Λοιποί», δεν πρόκειται για εμπορεύματα που πρέπει, εκ πρώτης όψεως, να καταταγούν σε περισσότερες της μιας κλάσεις ή διακρίσεις, η οποία μπορεί να ρυθμίζεται από τον κανόνα 3 α'. Ούτε πρόκειται για περίπτωση κατά την οποία τα υπό κρίση εμπορεύματα δεν υπάγονται σε καμία κλάση ή διάκριση, καθόσον η διάκριση «Λοιποί» είναι αρκούντως ευρεία ώστε να περιλάβει το είδος Molva molva. Δεδομένου ότι το είδος αυτό υπάγεται σε μία από τις διακρίσεις του δασμολογίου, δεν συντρέχει λόγος, σύμφωνα με τον κανόνα 1, να ληφθούν υπόψη άλλοι ερμηνευτικοί κανόνες.

29. Επανέρχομαι τώρα στα επιχειρήματα ότι η τροποποιηθείσα δασμολογική διά-

27 — Θα μπορούσα ενδεχομένως να προσθέσω ότι το παρεμφερές ζήτημα τι είναι, αντικειμενικώς, «αυθεντικό» ή «παραδοσιακό» klippfish δεν συνδέεται άμεσα με το υπό κρίση πρόβλημα, δεδομένου ότι ο όρος αυτός δεν απαντά καν στο δασμολόγιο.

28 — Άλλωστε, το γεγονός ότι η ίδια απαρίθμηση συνοδεύει τον όρο «βακαλάος» στην κλάση 03.01, η οποία περιλαμβάνει διαφορετική διάκριση «μουρούνα (Molva spp.)», δεν είναι, κατά την άποψή μου, καθοριστικό. Διαφορετική δασμολογική διάκριση για τη «μουρούνα» σε σχέση με τους νωπούς, διατηρημένους με απλή ψύξη και κατεψυγμένους ιχθύς θα μπορούσε απλώς να συνιστά ειδική εξαίρεση από τη γενικότερη διάκριση «βακαλάος», παρά απόδειξη του ότι η τελευταία δεν μπορεί να περιλάβει την προηγουμένη, έστω και όταν δεν προβλέπεται ειδική διάκριση για τη «μουρούνα».

κριση 03.02 Α Ι β' και ΙΙ α' θα πρέπει να εξακολουθήσει να ερμηνεύεται ευρέως, διότι δεν αναφέρθηκε κανένας λόγος για οποιαδήποτε μεταβολή του προϋφισταμένου πεδίου εφαρμογής της και διότι, αν ερμηνευόταν στενότερα απ' ό,τι προηγουμένως, κατόπιν της τροποποιήσεως του 1981, θα ήταν άκυρη ως συνεπαγόμενη διάκριση μεταξύ ουσιωδώς παρεμφερών εμπορευμάτων και ως πλημμελώς αιτιολογημένη. Σύμφωνα με το πρώτο από τα επιχειρήματα αυτά, θεωρείται, βεβαίως, δεδομένο ότι ορθώς η προϊσχύσασα διάκριση, η οποία αναφερόταν μόνο στον «βακαλάο», ερμηνευόταν ευρέως ώστε να περιλαμβάνει την αποξηραμένη, αλατισμένη μουρούνα. Όπως έχω ήδη αναφέρει, το Δικαστήριο δεν καλείται στην υπό κρίση υπόθεση να ερμηνεύσει οριστικά την καταργηθείσα αυτή διάταξη. Εντούτοις, εάν η διάκριση αυτή έπρεπε, ακόμη και πριν από την τροποποίηση, να ερμηνευθεί ως περιλαμβάνουσα μόνον τους ιχθύς της υποοικογένειας των Gadinae ή μόνον ορισμένα είδη της υποοικογένειας αυτής, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, τότε η τροποποίηση ήταν καθαρώς λεκτική και διασαφηνιστικού χαρακτήρα παρά ουσιαστική. Όπως ανέφερα στις παραγράφους 27 και 28 ανωτέρω, συμφωνώ.

30. Η αιτιολογία όμως που δίδεται στο προοίμιο του κανονισμού δεν αντιφάσκει ούτε προς την ερμηνεία κατά την οποία η τροποποίηση αποσκοπούσε στον περιορισμό της κατηγορίας των ιχθύων που υπάγονται στη διάκριση αυτή. Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, οικονομικής φύσεως λόγοι προστέθηκαν το 1981 στους κοινωνικούς απλώς λόγους που μνημονεύονταν προηγουμένως στις αιτιολογικές σκέψεις των διαδοχικών κανονισμών περί αναστολής των δασμών για τον αποξηραμένο και αλατισμένο βακαλάο. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στη γνωμοδότησή της επί της προτάσεως της Επιτροπής η οποία κατέληξε στην έκδοση του κανονισμού, αναφέρθηκε στη σύνδεση μεταξύ της προσβάσεως στην αγορά της Κοινότητας και της προσβάσεως των πλοίων της Κοινότητας στις οικονομικές ή αλιευτικές ζώνες των τρίτων χωρών [29]. Μεταβολές στους όρους εφοδιασμού, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται με μεγαλύτερη πρόσβαση στις αλιευτικές ζώνες των τρίτων χωρών, συνιστούν οικονομικούς λόγους που δικαιολογούν την τροποποίηση του κοινοτικού καθεστώτος εισαγωγικών δασμών.

31. Δεν θα δεχόμουν, εν πάση περιπτώσει, τον ισχυρισμό ότι τροποποίηση του καθεστώτος προκειμένου να διασφαλιστούν οι παραχωρήσεις αυτές συνιστά κατάχρηση εξουσίας. Οι τελωνειακοί δασμοί επιτελούν ορισμένες νόμιμες λειτουργίες· λειτουργούν, μεταξύ άλλων, ως αντάλλαγμα στο πλαίσιο διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων. Επίσης, δεν με έχει πείσει η αιτίαση περί παράνομης δυσμενούς διακρίσεως. Η εφεσίβλητη στηρίχθηκε σε δύο υποθέσεις που αφορούσαν την άσκηση από το Συμβούλιο της προβλεπομένης στο άρθρο 28 της Συνθήκης ΕΟΚ εξουσίας να τροποποιεί ή να αναστέλλει δασμούς του ΚΔ, ήτοι τις υποθέσεις Ethicon και Texas Instruments [30]. Καίτοι το Δικαστήριο είπε, και στις δύο υποθέσεις, ότι θα ασκούσε έλεγχο επί μέτρων τα οποία έπληττων ορισμένους επιχειρηματίες ή εισήγαν δυσμενείς διακρίσεις, είναι προφανές ότι το Συμβούλιο διατηρεί σημαντικά περιθώρια διακριτικής ευχέρειας. Η ευελιξία είναι αναγκαία προκειμένου να είναι σε θέση να αντιδράσει

29 — ΕΕ 1981, C 159, σ. 7· βλ. παράγραφο 2.3.1 της γνωμοδοτήσεως.

30 — Απόφαση της 18ης Μαρτίου 1986, υπόθεση 58/85 (Συλλογή 1986, σ. 1131), και απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 1985, υπόθεση 227/84 (Συλλογή 1985, σ. 3639), αντιστοίχως.

κατάλληλα στις διεθνείς εμπορικές συνθήκες. Στην υπόθεση Ethicon, στην οποία το Συμβούλιο είχε αναστείλει δασμούς για ορισμένο προϊόν και όχι για κάποιο άλλο, που είχε τις ίδιες ιδιότητες και εξυπηρετούσε τον ίδιο σκοπό αλλά είχε, αντικειμενικώς, διαφορετική σύσταση από τον πρώτο, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε κατάχρηση εξουσίας ή πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση των δεδομένων της οικονομικής καταστάσεως, καίτοι η απόφαση ελήφθη εν αγνοία της ανάγκης για την εισαγωγή του δευτέρου προϊόντος. Στην υπόθεση Texas Instruments, η αναστολή των δασμών μόνο για ηλεκτρονικές μνήμες (eproms) των οποίων οι διαστάσεις δεν υπερβαίνουν ορισμένο μέγεθος δεν θεωρήθηκε ότι αποσκοπούσε στο να ευνοήσει ή να πλήξει ορισμένους επιχειρηματίες ούτε ότι εισήγαγε δυσμενείς διακρίσεις. Αξίζει να σημειωθεί, εν όψει της εξετάσεως των λόγων της προπαρατεθείσας τροποποιήσεως, η παρατήρηση του Δικαστηρίου ότι «οι επερχόμενες τροποποιήσεις των κανονισμών που αφορούν δασμολογικά θέματα ενδέχεται να είναι συνάρτηση διαφόρων στοιχείων, όπως η πρόοδος στον τομέα των τεχνικών γνώσεων, η εξέλιξη του εμπορίου ή οι επελθούσες εν τω μεταξύ οικονομικές μεταβολές» [31]. Υπό το φως των αποφάσεων αυτών, η διάκριση, για δασμολογικούς σκοπούς, μεταξύ ιχθύων δύο διαφορετικών υποοικογενειών, με διαφορετικά αντικειμενικά χαρακτηριστικά, όπως η εμφάνιση και η γεωγραφική κατανομή, δεν είναι κατ' εμέ παράνομη, έστω και αν οι ιχθύες, αφού αποξηρανθούν και αλατισθούν, χρησιμοποιούνται για παρεμφερείς μαγειρικούς σκοπούς.

32. Θα εξετάσω επομένως τον ισχυρισμό της εφεσίβλητης ότι ο αποκλεισμός της αποξηραμένης, αλατισμένης μουρούνας από τη διάκριση 03.02 Α Ι β' και ΙΙ α' δεν συνάδει προς την επιταγή ότι τα εμπορεύματα πρέπει να διαφοροποιούνται δασμολογικώς σε συνάρτηση με τα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά. Συναφώς, πρέπει να μνημονευθεί η διαπίστωση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Ethicon, ότι «οι περιγραφές εμπορευμάτων για τα οποία χορηγείται αναστολή επιβολής δασμών πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια που *προκύπτουν από τη διατύπωσή τους*, δεν είναι δε δυνατόν να εφαρμόζονται, αντίθετα προς το γράμμα τους, σε άλλα προϊόντα, έστω και αν τα προϊόντα αυτά δεν διαφέρουν ως προς τις ιδιότητες και τη χρήση τους από αυτά που καλύπτονται από την αναστολή» [32]. Η επιβολή των αντικειμενικών κριτηρίων οφείλεται στις δυσκολίες που δημιουργούν τα υποκειμενικά χαρακτηριστικά, όπως η χρήση για την οποία προορίζεται ένα προϊόν [33]. Ενώ η συμμόρφωση προς τα αντικειμενικά κριτήρια μπορεί να ελεγχθεί στο στάδιο του εκτελωνισμού, δεν είναι απαραίτητο τα παρεμφερή εμπορεύματα που υπάγονται σε διαφορετικές δασμολογικές κλάσεις να μπορούν να διακριθούν αμέσως μεταξύ τους, διά γυμνού οφθαλμού· πράγματι, αυτό είναι συχνά αδύνατο διότι τα κριτήρια μπορεί να είναι άκρως τεχνικά και να σχετίζονται με τη χημική σύσταση και τα ζωολογικά ή γενετικά χαρακτηριστικά των προϊόντων. Στις περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο έχει δεχθεί την ανάγκη ελέγχου βάσει άκρως εξειδικευμένης μεθόδου αναλύσεως [34]. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ομοιότητες που παρουσιάζουν τα φιλέτα αποξηραμένης, αλατισμένης μουρούνας και βακαλάου των ειδών που

31 — Σκέψη 15 της αποφάσεως.

32 — Σκέψη 13 της αποφάσεως (η υπογράμμιση δική μου).

33 — Βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1976, υπόθεση 38/76, LUMA (Συλλογή τόμος 1976, σ. 763), και της 18ης Απριλίου 1991, υπόθεση C-219/89, WeserGold (Συλλογή 1991, σ. I-1895).

34 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 9ης Αυγούστου 1994, υπόθεση C-393/93, Stanner (Συλλογή 1994, σ. I-4011, σκέψεις 4 και 20)· απόφαση της 20ής Ιουνίου 1973, υπόθεση 80/72, Koninklijke Lassiefabrieken (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 587, σκέψη 64)· απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1990, υπόθεση C-233/88, Van de Kolk (Συλλογή 1990, σ. I-265, σκέψεις 13 έως 15).

απαριθμούνται στη διάκριση 03.02 A II α', όσον αφορά την εξωτερική εμφάνιση, δεν είναι καθοριστικές για την κατάταξη της μουρούνας, καθόσον η ανάλυση των εμπειρογνωμόνων θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει ως ανήκοντα σε διαφορετικά είδη, γένη ή υποοικογένειες.

33. Το γεγονός ότι το άρθρο 20 του κανονισμού αναφέρεται απλώς στον «βακαλάο» και στα «φιλέτα βακαλάου», παρά σε βακαλάο συνοδευόμενο από την απαρίθμηση των τριών ειδών που παρατίθενται στο τροποποιημένο δασμολόγιο στο παράρτημα VI, δεν αρκεί για να καταδείξει, κατά την άποψή μου, ότι η αναστολή των δασμών εξακολουθούσε να ισχύει για ευρύτερη κατηγορία ιχθύων που περιλαμβάνει και τη μουρούνα. Οι όροι που χρησιμοποιήθηκαν είναι απλώς συντομευμένες περιγραφές των επίμαχων προϊόντων. Έτσι, για παράδειγμα, σε κανένα σημείο δεν μνημονεύεται ότι οι επίμαχοι ιχθύες και τα φιλέτα ιχθύων πρέπει να είναι αποξηραμένα, αλατισμένα ή σε άλμη. Καθοριστική είναι η αναφορά στους αριθμούς της κρίσιμης δασμολογικής κλάσεως. Στην υπό κρίση υπόθεση, είναι εμφανές ότι η επίμαχη κλάση ισχύει μόνο για μικρή κατηγορία βακαλάων, δηλαδή για τους Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac. Νομίζω ότι το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η υποσημείωση α' της σχετικής κλάσεως μνημονεύει την ολική αναστολή των δασμών επ' αόριστον, προφανώς μόνον υπέρ των ιχθύων των ειδών που υπάγονται στην κλάση αυτή.

34. Η απάντηση στα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο προκύπτει σαφώς από τα ανωτέρω. Η μουρούνα, ή Molva molva, δεν καλύπτεται από την επίμαχη δασμολογική κατάταξη και, κατά συνέπεια, η αναστολή δασμών δεν ισχύει για τις εισαγωγές που πραγματοποίησε η εφεσίβλητη.

Το τρίτο ερώτημα

35. Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, η εφεσίβλητη υποστηρίζει ότι ενήργησε καλοπίστως, ότι οι παρτίδες αποξηραμένων, αλατισμένων ιχθύων που εισήγαγε δηλώθηκαν νομοτύπως στο τελωνείο, περιλαμβανομένων και παραπομπών στα είδη από τα οποία προέρχονταν, και ότι οι αρχές διέπραξαν το ίδιο σφάλμα στο πλαίσιο 46 συναλλαγών. Η Ιταλία ισχυρίζεται ότι το ερώτημα είναι απαράδεκτο, καθόσον η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δεν παρέχει τα αναγκαία στοιχεία για να ληφθεί απόφαση ως προς το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της εκ των υστέρων εισπράξεως. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στη σχετική διαπίστωση, αλλά προσπαθεί να παράσχει κατευθυντήριες γραμμές για την ερμηνεία της διατάξεως αυτής, αναφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου.

36. Δεν νομίζω ότι το υπό κρίση ερώτημα είναι απαράδεκτο. Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και η δικογραφία, συμπεριλαμβανομένης της προηγουμένης αποφάσεως του Tribunale civile e penale di Ancona, παρέχουν επαρκή στοιχεία για να προσδιοριστεί το ιστορικό της υποθέσεως. Με αυτά θα μπορέσει το Δικαστήριο να δώσει στο εθνικό δικαστήριο λυσιτελή απάντηση λαμβανομένων

υπόψη των συνθηκών της υποθέσεως, παρά να προβεί σε καθαρώς αφηρημένη ερμηνεία του εφαρμοστέου δικαίου.

37. Από παγία νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εφαρμόσει το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της εκ των υστέρων εισπράξεως δασμών υπό το φως των περιστατικών της υποθέσεως [35]. Οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν στην εκ των υστέρων είσπραξη μη καταβληθέντων δασμών, εφόσον συντρέχουν οι τρεις προϋποθέσεις που εκτίθενται στο άρθρο 5, παράγραφος 2 [36].

38. Ο ισχυρισμός της εφεσίβλητης ότι οι τελωνειακές της διασαφήσεις ήσαν πλήρεις και ακριβείς (εκτός από το ζήτημα της ισχύουσας δασμολογικής κλάσεως και των καταβλητέων δασμών), που επιβεβαιώθηκε με το ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου, είναι ουσιώδης τόσο για το αν τήρησε όλες τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, όσον αφορά τις τελωνειακές διασαφήσεις της, όσο και για το αν ενήργησε καλοπίστως. Όσον αφορά την τελευταία προϋπόθεση, το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι η εφεσίβλητη ειλικρινώς πίστευε, καθόλη τη διάρκεια των επίμαχων 46 συναλλαγών, ότι η αποξηραμένη, αλατισμένη μουρούνα έπρεπε να τύχει ευνοϊκής δασμολογικής μεταχειρίσεως. Η περίπτωση αυτή είναι παρεμφερής, κατά την άποψή μου, με την περίπτωση της υποθέσεως Faroe Seafood κ.λπ., στο πλαίσιο της οποίας το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι ένας επιχειρηματίας δεν μετέβαλε μια συγκεκριμένη διαδικασία επεξεργασίας ιχθύων μάλλον αποδεικνύει στην πράξη την καλή του πίστη ως προς το ότι η διαδικασία αυτή ήταν σύμφωνη προς την ισχύουσα νομοθεσία [37]. Σε τελική ανάλυση, βεβαίως, μόνον το εθνικό δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει συναφώς.

39. Σφάλμα των αρμοδίων αρχών μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει όταν οι αρχές αυτές γνώριζαν όλα τα απαραίτητα στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι η συγκεκριμένη δασμολογική κλάση δεν έπρεπε να τύχει εφαρμογής στα επίμαχα εμπορεύματα, αλλά, παρά τη γνώση αυτή, δεν προέβαλαν αντιρρήσεις όσον αφορά τους ισχυρισμούς που περιλαμβάνονταν στις διασαφήσεις του επιχειρηματία [38]. Τούτο ισχύει ιδίως όταν δεν προβλήθηκε καμία αντίρρηση όσον αφορά την εσφαλμένη δήλωση της δασμολογικής κλάσεως στην οποία υπάγονταν τα εμπορεύματα και των καταβλητέων δασμών στο πλαίσιο σειράς συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας μακράς σχετικά περιόδου [39]. Η προϋπόθεση αυτή συνδέεται βεβαίως με την προϋπόθεση της ακρίβειας των δηλώσεων του επιχειρηματία.

35 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 26ης Ιουνίου, υπόθεση C-64/89, Deutsche Fernsprecher (Συλλογή 1990, σ. I-2535)· απόφαση της 8ης Απριλίου 1992, υπόθεση C-371/90, Beira-frio (Συλλογή 1992, σ. I-2715)· απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, υπόθεση C-187/91, Belovo (Συλλογή 1992, σ. I-4937).

36 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1987, υπόθεση 314/85, Foto-Frost (Συλλογή 1987, σ. 4199)· απόφαση της 23ης Μαΐου 1989, υπόθεση 378/87, Top Hit Holzvertrieb κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 1359).

37 — Απόφαση της 14ης Μαΐου 1996 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-153/94 και C-204/94 (Συλλογή 1996, σ. I-2465, σκέψη 105).

38 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Foto-Frost, σκέψη 24, και Faroe Seafood κ.λπ., σκέψη 95.

39 — Απόφαση της 1ης Απριλίου 1993, υπόθεση C-250/91, Hewlett Packard France (Συλλογή 1993, σ. I-1819, σκέψη 20).

40. Για να απαντήσει στο ερώτημα αν ο οφειλέτης μπορούσε να εντοπίσει το σφάλμα των τελωνειακών αρχών, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη «τη φύση του σφάλματος, την επαγγελματική πείρα του ενδιαφερομένου επιχειρηματία καθώς και την επιδειχθείσα από αυτόν επιμέλεια» [40]. Όσον αφορά τη φύση του σφάλματος, το γεγονός ότι οι αρχές εξακολούθησαν να σφάλλουν για χρονικό διάστημα τριών περίπου ετών υποδηλώνει ότι το θέμα δεν ήταν απλό [41]. Πρέπει να υπομνησθεί επίσης ότι, ενώ η προσθήκη της απαριθμήσεως των τριών ειδών στην προϋφισταμένη δασμολογική κλάση «βακαλάος» είναι, κατά τη γνώμη μου, αποφασιστική, ο όρος «βακαλάος» δεν έχει, αφ' εαυτού, σταθερή έννοια και επιδέχεται σε σαφώς ευρύτερη ερμηνεία. Είναι προφανές ότι ευρύτερη ερμηνεία ίσχυσε, ιστορικά, στην Ιταλία προφανώς λόγω των προηγουμένων διατάξεων της ΓΣΔΕ που εξετάστηκαν στις παραγράφους 11, 24 και 25 των προτάσεών μου. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να παραπλανήσει επιχειρηματία ο οποίος δεν είναι εξοικειωμένος με την ερμηνεία νομοθετικών κειμένων, έστω και αν έχει επαγγελματική πείρα και επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια. Και πάλι αυτό αποτελεί πραγματικό ζήτημα, το οποίο εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή.

Πρόταση

41. Σύμφωνα με την ανωτέρω ανάλυση, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει τις εξής απαντήσεις στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο:

1) Ο αποξηραμένος ιχθύς, του οποίου η επιστημονική ονομασία είναι Molva, δεν υπάγεται στη διάκριση 03.02 Α Ι β' και ΙΙ α' του Κοινού Δασμολογίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3796/81 του Συμβουλίου, της 29ης Δεκεμβρίου 1981, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των προϊόντων αλιείας, διάκριση η οποία, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών που προκάλεσαν την υπό κρίση υπόθεση, είχε εφαρμογή μόνο στον βακαλάο των ειδών Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac.

2) Το άρθρο 20 του κανονισμού 3796/81 ίσχυε μόνο για τον βακαλάο των ειδών Gadus morhua, Boreogadus saida και Gadus ogac, αποκλειομένων άλλων γενών όπως η Molva.

40 — Βλ., για παράδειγμα, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Faroe Seafood, κ.λπ., σκέψη 99, Deutsche Fernsprecher, σκέψη 24, και Hewlett Packard France, σκέψη 22.

41 — Βλ., τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Faroe Seafood κ.λπ., σκέψη 104, και Deutsche Fernsprecher, σκέψη 20.

3) Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει αν συντρέχουν τα κριτήρια για την εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου. Μπορεί να αποδειχθεί ότι υφίσταται σφάλμα των αρμοδίων αρχών όταν δεν προέβαλαν καμία αντίρρηση στην ανακριβή δήλωση στο πλαίσιο σειράς συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια μακράς χρονικής περιόδου, εφόσον οι αρχές αυτές γνώριζαν όλα τα αναγκαία στοιχεία για να αποδείξουν ότι η συγκεκριμένη κλάση δεν έπρεπε να εφαρμοστεί στα επίμαχα εμπορεύματα. Προκειμένου να καθοριστεί αν ο οφειλέτης μπορούσε να εντοπίσει ένα σφάλμα, πρέπει να ληφθούν υπόψη, ειδικότερα, η φύση του σφάλματος, η επαγγελματική πείρα του οικείου επιχειρηματία και ο βαθμός επιμέλειας που επέδειξε.